

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378

Людмила Волкова

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0003-1635-0657

DOI 10.24139/2312-5993/2021.05/034-044

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

З'ясовано основні наукові підходи до дослідження феномену інтересу. Здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх. Запропоновано комплексний підхід до вирішення проблеми розвитку в дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу на основі використання дидактичних ігор. Розроблено методуку дослідження пізнавального інтересу та з'ясовано його сформованість у дітей старшої групи ЗДО. Обґрунтовано педагогічні умови та складено програму розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх. Надано оцінку ефективності розробленої системи роботи з оптимізації розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх.

Досягнення мети та розв'язання завдань дослідження потребувало використання таких методів: теоретичних (аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, систематизація, конкретизація) з метою визначення понятійного апарату та розробки методуки вивчення досліджуваного явища; емпіричних (методу «Казки» (Є. Ільїн), ігровому прийому «Пізнайко», анкети для дорослих «Характеристика інтенсивності пізнавальної потреби», інтерв'ю, бесіда, спостереження); статистичних (використання методів математичної статистики, що дозволило виконати математичний аналіз емпіричних даних, забезпечило достовірність інтерпретації та перевірки результатів).

Результати дослідження надають підстави для відповідних висновків: За першим завданням було здійснено теоретичний аналіз проблеми інтересу та напрямів його наукового аналізу. Він здійснювався дослідниками з різних методологічних позицій. Проте всі вони одноставно наголошують, що це явище характеризує особистість, є надбанням її онтогенетичного розвитку. Його досліджували як емоційне явище, що підкреслює ставлення людини до діяльності, навколишньої дійсності. Інтерес вивчали як мотиваційне утворення, що спонукає індивіда до проявів активності. В інших підходах вбачали його окремим елементом у структурі спрямованості. Проте значна частина науковців наголошують на його тісному зв'язку з гносеологічною діяльністю.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження полягають у тому, що науково обґрунтовано вікову специфіку динаміки пізнавального інтересу в дітей старшого дошкільного віку; розроблено критерії, показники та визначено рівні сформованості пізнавального інтересу в дітей старшого дошкільного віку; розроблено систему роботи з формування пізнавального інтересу в дітей 5-6 років; удосконалено форми та методи роботи вихователів і батьків в означеному напрямі.

Ключові слова: дошкільник, інтерес, пізнавальний інтерес, дидактична гра, ігрова діяльність, ЗДО, пізнавальний розвиток.

Постановка проблеми. На сьогодні значно зросли вимоги до становлення творчої, активної особистості, здатної до виконання складної пізнавальної діяльності, до охоплення широкого кола питань, до пошуку альтернативних шляхів розв'язання проблеми. Основу таких можливостей людини визначає динаміка її сфери пізнання, сформованість пізнавальних інтересів. У нормативних документах, зокрема Базовому компоненті дошкільної освіти України, пізнавальний розвиток особистості визначено як пріоритетний. У цьому контексті старший дошкільний вік розглядається як початковий етап становлення особистості. Тут формуються основи інтелектуальної сфери, закладається підґрунтя спрямованості дитини 5-7 років на пізнання, з'являється допитливість, зацікавленість до окремих сфер оточуючого світу, виникає та розвивається пізнавальний інтерес. У психолого-педагогічній науці вказаний феномен, який відносять до царини мотиваційної сфери, що є компонентом спрямованості людини. Учені його ототожнюють із формою переживання пізнавальної потреби індивідом, яка стимулює до пізнання й перетворення дійсності.

Аналіз актуальних досліджень. До питання пізнавального інтересу та його розвитку виявляла увагу велика кількість дослідників. На сьогодні між науковцями відсутні однозначні погляди на його природу та сутність. Так, його вивчали як мотив діяльності С. Рубінштейн, М. Басов, О. Леонтьєв. В. Бондаревський та ін. Г. Люблінська, Н. Морозова розглядали як елементу структурі емоційної сфери. Я. Коломінський, О. Реан, Є. Зеєр, Г. Щукіна, Н. Шевандрін указують на поєднанні в ньому двох начал: емоцій та інтелекту, що дозволяє його розуміти як особливий інтелектуально-емоційний стан особистості. У період дошкільного дитинства його активно вивчали О. Запорожець, Г. Смольнікова, Г. Щукіна, Т. Ткачук, І. Литвиненко. Наковці відмічали його вплив на розумову діяльність та становлення особистості в цьому віковому періоді (Бауман, 1958, с. 53).

Вирішенням цих проблем займалася Н. Рідей у своїх монографіях, наукових статтях (Рідей, Дуднік, 2012; Рідей та ін., 2015; Рідей, 2015).

Цілком зрозумілими виглядають пошуки чинників його розвитку з боку дослідників. Зокрема М. Подд'якова, С. Новосьолової, Т. Поніманської, Н. Лисенко, які серед багатьох факторів впливу звертають увагу на особливі ігри, які носять назву дидактичних. Проблема дидактичних ігор аналізується в контексті ігрової діяльності. У дошкільній освіті вони розглядаються як сполучна ланка між ігровою та навчальною видами діяльності дошкільників. Це тимчасова перехідна форма від занять до уроку. Вона стимулює малюків до активності та спряє навчанню без

надмірних труднощів (Айдашева, 2004, с. 136). У педагогіці дошкільній її вплив на особистість дитини, на освітній процес у ЗДО вивчають Т. Піроженко, С. Булова, С. Ладивір, О. Приходько та ін. Проте однозначного зв'язку між пізнавальним інтересом та впливом на його розвиток дидактичних ігор виявлено не було. Тому темою дослідження було обрано: «Розвиток пізнавального інтересу у старших дошкільників засобами дидактичних ігор».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов та методів розвитку в дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу засобами дидактичних ігор.

Завдання дослідження: 1. З'ясувати основні наукові підходи до дослідження феномену інтересу. 2. Здійснити теоретичний аналіз проблеми розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх. 3. Розробити методику дослідження пізнавального інтересу та з'ясувати його сформованість у дітей старшої групи ЗДО. 4. Обґрунтувати педагогічні умови та скласти програму розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх. 5. Надати оцінку ефективності розробленої системи роботи з оптимізації розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у дидактичних іграх.

Досягнення мети та розв'язання завдань дослідження потребувало використання таких **методів**: теоретичних (аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, систематизація, конкретизація) з метою визначення понятійного апарату та розробки методики вивчення досліджуваного явища; емпіричних (методу «Казки» (Є. Ільїн), ігровому прийому «Пізнайко», анкети для дорослих «Характеристика інтенсивності пізнавальної потреби», інтерв'ю, бесіда, спостереження); статистичних (використання методів математичної статистики, що дозволило виконати математичний аналіз емпіричних даних, забезпечило достовірність інтерпретації та перевірки результатів) (Бібік, 1987, с. 52).

Виклад основного матеріалу. Дослідження здійснювалося протягом 2020-2021 рр. на базі Дошкільного навчального закладу № 527 м. Києва. Вибірка складалася з 45 дітей 5-6-ти років, 11 вихователів, 30 батьків. Загальна чисельність вибірки становить 86 осіб.

Інтерес розглядається як елемент спрямованості особистості, що має емоційну природу. Його основне призначення полягає в мотивуванні процесу пізнання людини. Існують численні класифікації інтересів. Проте найбільш значущим дослідники вважають пізнавальний, який підкреслює жагу до

нових знань, вражень від набутої інформації. Таке утворення тісно пов'язане з інтелектуальною активністю людини і є одним із її чинників. Як утворення спонукальної сфери явище проходить низку перевтілень в особистісному плані: від орієнтувального рефлексу до допитливості, а вже потім до вибіркового ставлення певної предметної сфери досвіду людства. У дітей старшого дошкільного віку досліджуваний феномен сприяє появі ознак активності у плані пошуку невідомих знань. Поява значної кількості інтересів призводить до допитливості, періоду «чомучок». Динаміка пізнавального інтересу на всіх вікових етапах життя дитини прямо залежить від кількості, якості та характеру інформації, знань, які отримує дитина, а також від способу їх подачі дорослими. Психологічне явище дошкільників в освітньому процесі має різну динаміку, яка залежить від різних чинників, зокрема від вікових та індивідуальних особливостей. Тому найбільш актуальним завданням на сьогодні є пошук чинників його розвитку. Дидактична гра є одним із чинників освітнього процесу в ЗДО. Вона використовується як окремий елемент, або поєднується з іншими формами навчання і виховання. Специфіка такої ігрової діяльності полягає в наявності навчальної й ігрової цілей. Вона відрізняється тим, що тримає увагу дітей, а ті в невимушеній обстановці набувають досвіду, удосконалюють сформовані навички, вчать застосувати існуючі знання на практиці. Однак, найбільше призначення дидактичних ігор передбачає розширення сфери інтересів дитини, розвиток пізнавального інтересу (Власова, 2005, с. 306).

Для з'ясування рівня сформованості пізнавальних інтересів у дітей старшої групи ЗДО було підібрано доступні способи отримання даних і модифіковано методика дослідження. Її основу склали: діагностична процедура «Казка», ігровий метод «Пізнайко», експертна оцінка пізнавальної потреби старших дошкільників, авторські анкети вивчення впливу педагогів і батьків щодо використання дидактичних ігор у розширенні пізнавальних інтересів у цьому віковому періоді. Критеріями поділу дітей старшого дошкільного віку на групи за рівнями розвитку пізнавального інтересу були: переважання в поведінці та діяльності пізнавального інтересу над ігровим; інтенсивність прояву пізнавальної потреби в розумовій активності; глибина розуміння явищ дійсності, об'єктів, предметів пізнання (Бондаревский, 1985, с. 96). На основі узагальнення показників було з'ясовано: що 16 % респондентів мають високу міру сформованості, 41,5 % – середню, а 42,5 % – низьку. У цілому 84 % вибірки характеризуються як такі, що мають проблеми із бажанням здобувати нові знання. Ставлення дорослих до використання дидактичних ігор щодо розвитку пізнавальних інтересів вивчали за 2-а

критеріями: у вихователів – педагогічна ефективність використання дидактичних ігор, у батьків – педагогічна грамотність у цій проблемі. Було виявлено, що педагоги мають значні недоліки в розумінні призначення, ролі, структури та методики використання навчальних ігор. Їхню педагогічну діяльність не можна вважати ефективною, оскільки їх знання, за означеним критерієм знаходяться на межі низького і середнього рівнів (числовий еквівалент 3б). Вивчивши педагогічну грамотність батьків вихованців, з'ясовано: більша частина дорослих слабо орієнтується в проблемі. Існують сім'ї, де взагалі немає дидактичних ігор. У багатьох родинах у них не грають взагалі, або дуже мало. При цьому всі батьки вказують на цікавість їх дітей до дидактичних ігор. У цілому виховні впливи залишають надію на покращення. Нині їх бал вказує середній рівень педагогічної грамотності (3б).

На основі теоретичного аналізу проблеми розвитку пізнавального інтересу дітей 5 - 6(7) років та результати констатувального експерименту, розроблено систему роботи з оптимізації розвитку досліджуваного явища та підвищення до нього уваги батьків та вихователів ЗДО. Її основу склали: мета, педагогічні умови, принципи, напрями реалізації, форми і методи роботи. Робота з розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичної гри ґрунтувалася на принципах системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів. До системи роботи з оптимізації розвитку пізнавального інтересу дітей 5 - 6 років на основі навчальних ігор обґрунтовано такі педагогічні умови: забезпечення дослідницької активності дітей старшого дошкільного віку шляхом удосконалення пізнавальних способів набуття інформації; позитивна налаштованість на взаємодію педагога з дітьми та розширення кола інтересів дітей; урахування вікових особливостей вихованців в освітньому процесі. Наслідком проведеної роботи, спрямованої на формування даного явища особистості, стало зростання показників допитливості, пізнавальної потреби, зацікавленості до розумової діяльності. Зафіксовано, що на 30 % збільшилася кількість досліджуваних експериментальної групи, які виявляли ознаки в поведінці високого рівня сформованості інтересу до нового, незвіданого. У значної кількості вихователів розширилися та систематизувалися знання про дидактичну гру як дієвий засіб розвитку пізнавального інтересу, розширилися уявлення про можливість її використання в освітньому процесі, збагатилися знання з методики її проведення та погляди на її структуру. Робота з батьками спрямовувалася на розвиток у них системи знань про вікові особливості розвитку пізнавального інтересу та роль дидактичних ігор у оптимізації

цього процесу в дітей 5 - 6 років. Дорослих членів сімей орієнтували на використання такого роду навчальних ігор вдома та заохочення малюків до спільного проведення дозвілля за ними.

У роботі запропоновано комплексний підхід до вирішення проблеми розвитку в дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу на основі використання дидактичних ігор. Результати дослідження надають підстави для відповідних висновків: за першим завданням було здійснено теоретичний аналіз проблеми інтересу та напрямів його наукового аналізу. Він здійснювався дослідниками з різних методологічних позицій. Проте всі вони одноставно наголошують, що це явище характеризує особистість, є надбанням її онтогенетичного розвитку. Його досліджували як емоційне явище, що підкреслює ставлення людини до діяльності, навколишньої дійсності. Інтерес вивчали як мотиваційне утворення, що спонукає індивіда до проявів активності. В інших підходах вбачали його окремим елементом у структурі спрямованості. Проте значна частина науковців наголошують на його тісному зв'язку з гносеологічною діяльністю. За такого бачення на перший план виступають його зв'язки з потребою в інформації, жагою до знань, психічним станом зацікавленості, допитливістю, активністю в пізнанні, мотивами поведінки. У цьому контексті інтерес – суб'єктне утворення мотиваційного плану, форма прояву пізнавальної потреби, що орієнтує людину на активний пошук необхідних для неї відомостей та відображає емоційно-позитивне ставлення і задоволення до набутих знань про певні сторони дійсності. Саме такі ідеї висловлювали свого часу Г. Щукіна, Н. Шевандрін, Я. Коломінський, О. Реан, В. Бондаревський. Усі вони наголошують на певній динаміці цього явища і позначають його терміном пізнавальний інтерес. За другим завданням було з'ясовано, що назване утворення відіграє значну роль у період дошкільного дитинства. Воно спрямовує діяльність пізнання у відповідному напрямі, оптимізує пошук знань, сприяє проявам дитячого подиву, зацікавленості, допитливості. Г. Щукіна, Г. Смольнікова, Т. Ткачук, І. Литвиненко наголошують на тому, що в даному віці досліджуваний феномен визначає всі прояви дитячої активності. На основі нього надається перевага певній діяльності, з'являється вибіркоче ставлення до окремих сторін дійсності, предметної сфери. У дошкільному дитинстві він має певну динаміку розвитку та відрізняється мірою сформованістю в дітей старшого дошкільного віку. Водночас є підґрунтям для виникнення і становлення навчальної діяльності малюків 5 - 6 років (Божович, 2003, с. 86).

На основі теоретичного аналізу було уточнено структуру пізнавального інтересу старших дошкільників. До його складу входять потреба в нових знаннях, спонукальний елемент, який визначає рівні гносеологічної орієнтації (сутність предметів, явищ; причинно-наслідкові зв'язки між ними, прогнозування подій), обсяг пізнавальної спрямованості (широта-вузькість), пізнавальна активність дітей. За третім завданням було скомпоновано методика дослідження в дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу. Її складовими виступали такі діагностичні процедури як метод «Казка», ігровий прийом «Пізнайко», анкета експертного характеру «Характеристика пізнавальної потреби старших дошкільників». Допоміжними шляхами отримання даних із метою з'ясування особливостей виховних впливів були спостереження за поведінкою 5-6 річних досліджуваних, методи інтерв'ю та бесіди педагогів ЗДО з батьками. На основі проведеного емпіричного вивчення у старших дошкільників феномену пізнавальної сфери малюків була відмічена його динаміка в цьому віковому періоді та встановлено рівні його сформованості в дітей: високий, середній, низький. Так, було з'ясовано, що по вибірці найменша група 5-6 річних дітей з високим рівнем розвитку пізнавального інтересу (16%), майже ідентичними є групи з середніми і низькими показниками, відповідно 41,5% і 42,5%.

Отримані результати свідчать про недостатній рівень розвитку явища у вихованців старшої групи та спонукали нас до проведення формувальної частини експерименту з метою вдосконалення його позитивної динаміки. Визначено, що провідну роль у формуванні пізнавального інтересу старших дошкільників відіграє система сімейного й суспільного виховання, а основним і дієвим чинником його оптимізації є використання дидактичних ігор. Проте недостатній рівень їх організації та застосування в освітньому процесі недостатньою мірою сприяє розвитку феномену 5-6 річних дітей. Уточнення знань дорослих про структуру ігор навчального змісту та методики роботи з малюками мають бути приведені до належного рівня. За четвертим завданням нами на основі системно-структурного, діяльнісного й особистісного підходів було обґрунтовано педагогічні умови оптимізації використання дидактичних ігор з метою розвитку пізнавального інтересу вихованців старшої групи ЗДО: забезпечення дослідницької активності дітей старшого дошкільного віку шляхом удосконалення способів отримання інформації; позитивна налаштованість на взаємодію педагога з дітьми та розширення кола інтересів дітей; урахування вікових особливостей вихованців в освітньому процесі.

Програма експерименту забезпечувала виховний вплив на 5–6-річних малюків, вихователів і батьків. Її основу склала розроблена для дітей система ігор навчального змісту. Вона була орієнтованою на вдосконалення способів отримання інформації пізнавального контексту, розширення кругозору дітей, збільшення контактів і взаємодії між учасниками. Дорослим передбачалося систематизувати свої знання та уявлення про дидактичні ігри й особливості їх використання під час роботи зі старшими дошкільниками. Було проведено з ними консультативну та просвітницьку роботу з метою складання пам'яток взаємодії з вихованцями засобами дидактичних ігор. Їх основу склали тези про створення ситуації зацікавленості змістом інформації в дидактичних іграх, підбір навчальних ігор різної міри складності (від простої до складної), організованість дидактичних ігор у відповідну систему, розширення інтересів, кругозору малюків, використовуючи найбільш цікаві теми. За п'ятим завданням здійснено оцінку ефективності проведеної роботи на контрольному етапі. Діти старшого дошкільного віку експериментальної групи показали вищі за своїх ровесників із контрольної групи показники сформованості пізнавального інтересу. Важливим досягненням виявилось зменшення кількості 5–6-річних дітей експериментальної групи з низьким рівнем досліджуваного явища: з 45 % до 33 % (на 12 %). Значно зросла кількість вихованців ЗДО з показниками високого рівня сформованості пізнавального інтересу: з 17 % до 47 % (на 30 %). Виявилось, що в дорослих розширилися та систематизувалися знання й уявлення про дидактичну гру як дієвий засіб розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників, розширилося бачення можливостей її використання в освітньому процесі, збагатилися знання з методики її проведення та погляди на її структуру. Батьки усвідомлено систематизували свої знання про динаміку розвитку пізнавального інтересу у старшому дошкільному віці та зрозуміли можливості дидактичних ігор в оптимізації взаємодії з дітьми та збагаченні за їх допомогою сфери інтересів дітей, оптимізації їх формування.

Висновки. Проведене дослідження не вичерпує всіх проблем, пов'язаних із формуванням у дітей старшого дошкільного віку пізнавальних інтересів засобами дидактичних ігор. Перспективними напрямками є пошук чинників ефективної взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в розвитку пізнавальних інтересів малюків як важливого напрямку інтелектуального становлення особистості, розробки методичного забезпечення розвитку пізнавальних інтересів засобами дидактичних ігор.

ЛІТЕРАТУРА

- Айдашева, Г., Пичугина, Н., Ассаулова, С. (2004). *Дошкільня педагогіка. Конспект лекцій*. Р н/Д: Феникс (Aidasheva, G., Pichugina, N., Assaulova, S. (2004). *Preschool pedagogy. Lecture notes*. R n / D: Phoenix).
- Базовий компонент дошкільньої освіти (2021). Київ (*The basic component of preschool education* (2021). Kyiv).
- Бауман, Д. Э. (1958). Познавательные интересы учащихся, как средство активизации учебного процесса. *Советская педагогика*, 9, 53-59 (Bauman, D. E. (1958). Cognitive interests of students as a means of activating the scientific process. *Soviet pedagogy*, 9, 53-59).
- Бібік, Н. М. (1987). *Формування пізнавальних інтересів молодших школярів*. Київ: Віпол (Bibik, N. M. (1987). *Formation of cognitive interests of junior schoolchildren*. Kyiv, Vipol).
- Божович, Л. І. (2003). *Особистість і її формування в дитячому віці*. Москва: Педагогіка. Режим доступу: <http://medbib.in.ua/sotsialnaya-situatsiya-razvitiya-39937.html> (Bozhovich, L. I. (2003). *Personality and its formation in childhood*. Moscow: Pedagogy. Retrieved from: <http://medbib.in.ua/sotsialnaya-situatsiya-razvitiya-39937.html>).
- Бондаревский, В. Б. (1985). *Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию*. Москва: Просвещение (Bondarevskiy, V. B. (1985). *Nurturing interest in knowledge and the need for self-education*. Moscow: Enlightenment).
- Варій, М. Й. (2007). *Загальна психологія*. Київ: «Центр учбової літератури» (Variy, M. Y. (2007). *General Psychology*. Kyiv: Center for Educational Literature).
- Власова, О. І. (2005). *Педагогічна психологія*. Київ: Либідь (Vlasova, O. I. (2005). *Pedagogical psychology*. Kyiv: Lybid).
- Скрипченко, О. В., Долинська, Л. В., Огороднійчук, З. В. та ін. (2002). *Загальна психологія*. Київ: Либідь (Skrypchenko, O. V., Dolynska, L. V., Ogorodniychuk, Z. V. and others. (2002). *General Psychology*. Kyiv: Lybid).
- Запорожец, А. В. (1969). *Психология*. Москва: Просвещение (Zaporozhets, A. V. (1969). *Psychology*. Moscow: Enlightenment).
- Зимняя, И. А. (2002). *Педагогическая психология*. Москва: Логос (Zymniaia, I. A. (2002). *Pedagogical psychology*. Moscow: Logos).
- Игра дошкольника*. (1989). С. Л. Новоселова (ред.). Москва: Просвещение (*Preschooler game*. (1989). S. L. Novoselova (ed.). Moscow: Enlightenment).
- Рідей, Н. М., Дуднік, М. А. (2012). Екологічна освіта як виховання поваги до життя. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Екологія – філософія існування людства»*. Київ: ВЦ НУБіП України, (сс. 35-37) (Ridei, N. M., Dudnik, M. A. (2012). Environmental education as the education of respect for life. *Proceedings of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Young Scientists "Ecology - the philosophy of human existence"*. Kyiv: VC NULES of Ukraine, (pp. 35-37)).
- Рідей, Н. М., Кучеренко, Ю. А., Тусюк, О. Ю. (2015). Роль екологічної культури у розвитку взаємин суспільства і природи. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Екологія – філософія існування людства»*. Київ: НУБіП України, (сс. 34-36) (Ridei, N. M., Kucherenko, Yu. A., Tusiuk, O. Yu. (2015). The role of ecological culture in the development of relations between society and nature. *Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference of Students, Postgraduates and Young Scientists "Ecology - Philosophy of Human Existence"*. Kyiv: NULES of Ukraine, (pp. 34-36)).

Рідей, Н. М., Шофолов, Д. Л. Аналіз наукового доробку педагогів щодо формування фахової компетентності з управління природокористуванням. *Матеріали V Міжнародної наукової-практичної конференції [«Сучасна післядипломної освіти: традиції та інновації»]*, (м.Київ, 25 листопада 2015 р.). Київ: Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М. П. Драгоманова (Ridei, N. M., Shofolov, D. L. Analysis of scientific achievements of teachers on the formation of professional competence in nature management. *Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference [“Modern Postgraduate Education: Traditions and Innovations”]*, (Kyiv, November 25, 2015). Kyiv: Institute of Retraining and Advanced Training of NPU named after M.P. Drahomanov).

РЕЗЮМЕ

Волкова Людмила. Развитие познавательного интереса у старших дошкольников средствами дидактических игр.

Выяснены основные научные подходы к исследованию феномена интереса. Осуществлен теоретический анализ проблемы развития познавательного интереса старших дошкольников в дидактических играх. Предложен комплексный подход к решению проблемы развития у детей старшего дошкольного возраста познавательного интереса на основе использования дидактических игр. Разработана методика исследования познавательного интереса и выяснена его сформированность у детей старшей группы ЗДО. Обоснованы педагогические условия и составлена программа развития познавательного интереса старших дошкольников в дидактических играх. Предоставлена оценка эффективности разработанной системы работы по оптимизации развития познавательного интереса старших дошкольников в дидактических играх.

Достижение цели и решения задач исследования предполагало использование таких методов: теоретических (анализ, синтез, классификация, обобщение, систематизация, конкретизация) с целью определения понятийного аппарата и разработки методики изучения исследуемого явления; эмпирических (метода «Сказки» (Е. Ильин), игрового прийма «Познайка», анкеты для взрослых «Характеристика интенсивности познавательной потребности», інтерв'ю, бесіда, наблюдение); статистических (использование методов математической статистики, что позволило выполнить математический анализ эмпирических данных, обеспечило достоверность интерпретации и проверки результатов).

Результаты исследования дают основания для соответствующих выводов: по первой задаче был осуществлен теоретический анализ проблемы интереса. Он осуществлялся исследователями с разных методологических позиций. Однако все они единодушно отмечают, что это явление характеризует личность, является достоянием ее онтогенетического развития. Его исследовали как эмоциональное явление, подчеркивает отношение человека к деятельности, окружающей действительности. Интерес изучали как мотивационное образование, побуждает индивида к проявлениям активности. В других подходах видели его отдельным элементом в структуре направленности. Однако, значительная часть ученых отмечают тесную связь с гносеологической деятельностью.

Научная новизна и практическая значимость результатов исследования заключается в том, что научно обоснована возрастная специфика динамики познавательного интереса у детей старшего дошкольного возраста; разработаны критерии, показатели и определены урени сформированности познавательного интереса у детей старшего дошкольного возраста; разработана система работы по формированию познавательного интереса у детей 5-6 лет; усовершенствованы

формы и методы работы воспитателей и родителей в рассматриваемом направлении.

Ключевые слова: дошкольник, интерес, познавательный интерес, дидактическая игра, игровая деятельность, ЗДО, познавательное развитие.

SUMMARY

Volkova Liudmyla. Development of cognitive interest in senior preschoolers by means of didactic games.

The main scientific approaches to the study of the phenomenon of interest are revealed. The theoretical analysis of the problem of development of cognitive interest of senior preschoolers in didactic games is conducted. The methods for the study of cognitive interest and elucidation of its formation in children of the older group of children are applied. Substantiation of pedagogical conditions and drawing up of the program of development of cognitive interest of senior preschoolers in didactic games are carried out. The assessment of the effectiveness of the developed system of work to optimize the development of cognitive interest of older preschoolers in didactic games is conducted.

Achieving the goal and solving research problems required the use of the following methods: theoretical (analysis, synthesis, classification, generalization, systematization, specification) in senior preschoolers to determine the conceptual apparatus and develop methods for studying the phenomenon; empirical ("Fairy Tales" method (E. Ilyin), game technique "Piznaiko", questionnaires for adults "Characteristics of the intensity of cognitive needs", interviews, conversation, observation); statistical (the use of methods of mathematical statistics, which allowed to perform mathematical analysis of empirical data, provided the reliability of interpretation and verification of results).

The paper proposes a comprehensive approach to solving the problem of development of cognitive interest in older preschool children based on the use of didactic games. The results of the study provide grounds for the relevant conclusions: The first task was a theoretical analysis of the problem of interest and areas of its scientific analysis. It was carried out by researchers from different methodological positions. However, they all unanimously emphasize that this phenomenon characterizes the personality, is the property of its ontogenetic development. It was studied as an emotional phenomenon that emphasizes a person's attitude to activities, the surrounding reality. Interest has been studied as a motivational formation that encourages the individual to show activity. In other approaches, it was seen as a separate element in the structure of orientation. However, many scholars emphasize its close connection with epistemological activity.

The scientific novelty and practical significance of the research results lies in the fact that the age-specific dynamics of cognitive interest in older preschool children is scientifically substantiated; the meaning of the concepts "interest", "cognitive interest", "cognitive interest of the preschooler" is specified, their similarity and difference are substantiated; extended the content of the concepts "didactic game", "cognitive development", "dynamics of cognitive interest" was supplemented; criteria and indicators were developed, the levels of formation of cognitive interest in older preschool children were determined; a system of work on the formation of cognitive interest in children 5-6 years was developed and tested; the forms and methods of work of educators and parents in the specified direction were improved.

Key words: preschooler, interest, cognitive interest, didactic game, play activity, preschool institution, cognitive development.